

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 16 februari 1937 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa svenska spannmålsföreningen u. p. a. i likvidation berörande frågor.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 4 januari 1937 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 17, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen besluta, att de medel, som vid likvidationen av svenska spannmålsföreningen u. p. a. tillkomma staten, må tagas i anspråk för infriande av staten åvilande förpliktelser gentemot föreningens medlemmar enligt mellan staten och föreningen träffade avtal.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas, i den mån därför ej nedan redogöres, till statsrådsprotokollet.

Enligt de för svenska spannmålsföreningen u. p. a. gällande stadgarna är föreningen organiserad såsom en ekonomisk förening, i vilken medlemmarna utgöras av rikets handelskvarnar. Varje medlem deltar i föreningen med en insats, vars storlek utmättes i förhållande till förmalningen vid kvarnen. Av insatserna har en tjugondel kontant guldits och återstoden presterats genom avlämnande till föreningen av en av varje medlem till innehavaren utfärdad skuldförbindelse ställd att betalas tre månader efter uppsägning. Vid föreningens upplösning skall först envar medlem återbekomma sin insats jämte utdelning efter 5 procent om året å den kontant inbetalda delen därav. Eventuellt återstående tillgångar skola tillfalla staten.

I kontrakt mellan staten och föreningen (Sv. förf. saml. nr 120/1931, 147/1932, 249/1933 och 214/1934), varigenom staten åt föreningen upplåtit uteslutande rätt till spannmålsimport, stadgas (§ 14), att staten äger förordna, att föreningens importrätt skall från viss tidpunkt efter den 31 december 1935 upphöra samt att staten därvid skall övertaga föreningens möjligen kvarstående förlust och dess ekonomiska förpliktelser, samt föreningen, där ej annat avtalas, upphöra med sin verksamhet och träda i likvidation, varvid staten svarar för att medlemmarna utbekomma envar sin insats jämte därå belöpande ogulden utdelning. Statens förpliktelser skola även omfatta de förluster som uppstå intill dess likvidationen avslutats i den mån de ej äro av den art som avses i förenämnda paragraf tredje stycket, tredje punkten.

Kungl. Maj:t har den 27 mars 1936 på därom av svenska spannmålsaktie-

bolaget gjord framställning beslutat, att spannmålsföreningen skulle träda i likvidation den 1 april 1936. Statens kontraktsevenliga förpliktelser att svara för föreningens förlust och medlemmarnas insatser hava därigenom aktualiserats.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 16 mars 1936 dagtecknad skrift har *svenska spannmålsföreningen u. p. a.*, efter att hava erinrat om svenska spannmålsaktiebolagets förenämnda framställning, framlagt förslag rörande avvecklingen av föreningens verksamhet.

Vidare hava i skrivelse den 25 november 1936 *aktiebolaget Mårten Pehrsons valsqvarn m. fl. medlemmar i spannmålsföreningen* hemställt, att åtgärder måtte vidtagas i syfte att medlemmarna före utgången av 1936 utbetkomme envar sin insats i revers och penningar jämte därå belöpande ogulden utdelning.

Över föreningens berörda framställning har genom remiss yttrande inforrats från statskontoret och riksräkenskapsverket. Vid remissen var även fogad en promemoria angående avvecklingen av svenska spannmålsföreningen u. p. a.

Enligt denna promemoria angavs, att statens ekonomiska åtaganden gentemot föreningsmedlemmarna enligt § 14 i ovannämnda kontrakt i den situation, som inträtt i och med att föreningen trätt i likvidation, syntes kunna uppfyllas efter endera av följande riktlinjer:

1) Staten kunde avskriva så stor del av sin fordran mot föreningen, att dess tillgångar efter betalning av återstående skulder försloge till utlösning av föreningsmedlemmarna. Avskrivningens storlek skulle därvid komma att belöpa sig till förlusternas summa enligt balansräkningen, till vilket belopp dessutom komme den oguldna utdelningen å kontantinsatserna och det belopp, som kunde erfordras för avsättning till gäldande av eventuella skatter.

2) Staten kunde anvisa medel till föreningen till så stort belopp, att den oguldna räntan jämte skatteavsättningen täcktes. Genom detta förfarande skulle dock föreningen komma att redovisa en vinst med ett belopp motsvarande de oguldna räntorna och det för skatterna avsedda beloppet.

3) Staten kunde inträda såsom medlem i föreningen och övertaga övriga medlemmars fordringar mot föreningen.

I nu angivna fall förutsattes utlösningen av föreningsmedlemmarna skolaske i ett sammanhang och inom likvidationsförfarandets ram. Men även utanför likvidationsförfarandet syntes möjlighet finnas att i vederbörlig ordning tillgodose föreningsmedlemmarna. Staten kunde nämligen tänkas med medlemmarna träffa avtal om återlösning av kontantinsatserna och därå belöpande ränta, mot att föreningsmedlemmarna förklarade sig avstå från motsvarande del av sin insats i föreningen.

I sitt den 3 oktober 1936 avgivna yttrande i ämnet hava *statskontoret och riksräkenskapsverket* efter omnämnande av de i promemorian angivna sätten för likvidationens genomförande anført bland annat följande.

Av de utvägar, som angivits för ordnandet av det ekonomiska förhållandet mellan å ena sidan staten och å andra sidan spannmålsföreningens särskilda medlemmar, torde enligt ämbetsverkens uppfattning det med 3) betecknade förslaget, enligt vilket staten skulle inträda i föreningen och övertaga övriga medlemmars fordringar mot föreningen, vara det för såväl staten som föreningsmedlemmarna fördelaktigaste. Genom detta tillvägagångssätt tor-

de medlemmarna kunna utlösas ur föreningen å tidigast möjliga tidpunkt, varigenom statens utgifter för räntegottgörelse å medlemmarnas kontanta insatser skulle kunna nedbringas. Vidare finge framhållas, att genom statens inträde som medlem i föreningen dennas ekonomiska ställning ej komme att undergå någon förändring, som kunde medföra ytterligare skatteutgifter. För att utlösa medlemmarna erfordrades givetvis att medel ställdes till förfogande för detta ändamål. Mot de kostnader, som staten sålunda måste vidkännas för att övertaga medlemmarnas rättigheter mot föreningen, svarade emellertid föreningens kvarstående tillgångar.

Något nytt anslag syntes ej behöva anvisas för att finansiera statens övertagande av föreningens skulder och tillgångar, utan torde riksgäldskontoret kunna bemyndigas att av de medel, som från fonden till mötande av förluster å spannmålsregleringen inbetalts till riksgäldskontoret, disponera för nu ifrågavarande ändamål erforderligt belopp. Enligt ämbetsverkens uppfattning torde emellertid riksdagens medverkan erfordras för att riksgäldskontoret skulle kunna på nu angivet sätt disponera dessa fondmedel. Riksgäldsfullmäktige syntes sålunda böra erhålla bemyndigande att för statens räkning träffa överenskommelse med medlemmarna om övertagande av deras andelar i föreningen, varefter fullmäktige fullföljde och avslutade föreningens likvidation. Sedan likvidationen avslutats och statens förlust å spannmålsregleringen sålunda definitivt fastslagits, torde statens fordran mot föreningen böra i riksbokföringen avskrivas.

Efter remiss hava jämväl *fullmäktige i riksgäldskontoret* yttrat sig i ärendet och därvid förklarar, att från fullmäktiges sida ej något vore att erinra mot den av statskontoret och riksräkenskapsverket föreslagna budgettekniska anordningen för avveckling av föreningen.

Departementschefen har i ärendet anfört följande.

»Statens ansvar för svenska spannmålsföreningens förlust och dess ekonomiska förpliktelser innebär, såsom framgår av det anförda, bland annat, att vid föreningens upplösning envar medlem skall återbekomma sin insats jämte utdelning efter 5 procent om året å den kontant inbetalda delen därav. Föreningen häftar för närvarande i skuld till staten för netto 81 miljoner kronor, vilka medel enligt beslut av 1934 och 1935 års riksdagar ställts till föreningens disposition såsom förlagskapital, samt för upplupen ogulden ränta å detta belopp. Föreningen har den 1 april 1936 trätt i likvidation. Tiden för stämning å föreningens okända borgenärer utgick den 28 december 1936.

Från föreningens sida har framförts det önskemålet, att medlemmarna på ett tidigare stadium än som betingades av likvidationens avslutande avlöstes från sina förbindelser till föreningen på det sätt att staten övertog medlemmarnas insatser samt till dessa utbetalade ogulden utdelning. Hinder hava förelegat att vid en tidigare tidpunkt upptaga det av föreningen framställda förslaget till prövning, emedan riksdagens medverkan ansetts erforderlig för dess realiserande. I nuvarande läge, då likvidationsförfarandet kan bliva avslutat inom en nära framtid, synes den slutliga regleringen av rättsförhållandet mellan parterna lämpligast böra ske på så sätt, att staten, sedan föreningens skulder till övriga kreditorer gäldats och staten, till täckning av sin fordran för förlagskapital å 81 miljoner kronor samt ränta därå, övertagit förenin-

gens återstående tillgångar, infriar sina förpliktelser till föreningsmedlemmarna genom att till dem återbära deras insatser i föreningen jämte ränta å den del därav som inbetalats kontant.

Enligt de utförligare uppgifter rörande föreningens ekonomiska ställning, som meddelas av chefen för finansdepartementet vid anmälan av frågan om den bokföringsmässiga regleringen av statens förlust å spannmålsföreningens verksamhet, torde de tillgångar som vid likvidationen kunna beräknas tillfalla staten förslå till täckning av statens förpliktelser mot föreningens medlemmar. Dessa tillgångar borde rätteligen, i den mån de ej tagas i anspråk för gäldande av ränta å förlagskapitalet, redovisas såsom återbetalning å detta varefter särskilda medel, förslagsvis från fonden för mötande av förluster å spannmålsregleringen, skulle få anvisas till gäldande av statens skuld till föreningens medlemmar. Enklare synes emellertid vara att sistnämnda skuld gäldas direkt av de medel, som vid likvidationen tillkomma staten, varefter återstående netto går till gäldande av ränta och avbetalning å förlagslånet. Till ett sådant förfarande, vilket jag efter samråd med chefen för finansdepartementet funnit mig böra tillstyrka, torde riksdagens bemyndigande böra inhämtas.

Kungl. Maj:t torde böra uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att såsom representant för staten fullfölja och avsluta likvidationen.»

Chefen för finansdepartementet har under punkt 6 i bilaga 6 till statsverkspropositionen, Utgifter för kapitalökning, framlagt förslag till avskrivning av lånekapital, anvisat åt svenska spannmålsföreningen.

Framställningen föranleder ingen erinran från utskottets sida. Utskottet *Utskottet.* hemställer därför,

att riksdagen må bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 16 februari 1937.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm, Carl Eriksson, Granath, Gabrielsson, Tjällgren, Alfred Andersson, Jacob Hansson* och *Gottfrid Karlsson* samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Uddenberg, Hedlund* i Häste, *Olsson* i Rödningsberg, *Gustafson* i Vimmerby, *Andersson* i Löbbo, *Carlström* och *Sjögren*.
